

Justis- og beredskapsdepartementet

16.10.2023

Deres ref. 23/2831

Høring NOU 2023: 16 Evaluering av pandemihåndteringen – rapport fra Koronautvalget

NITO - Norges ingeniør- og teknologorganisasjon, er landets største organisasjon for ingeniører og teknologer med bachelor, master og høyere grad. Vi har over 105 000 medlemmer fordelt på alle sektorer. Innen helse og helsenæringer arbeider NITOs medlemmer i helseforetakene, statlig, kommunal, ideell og privat sektor.

NITO har gitt flere innspill til Koronakommisjonens arbeid, og viser spesielt til tidligere høringssvar for eventuell utdyping.¹ NITO ønsker spesielt å kommentere følgende til Koronautvalgets rapport:

Dagens situasjon – grunnkapasiteten

I dag driftes helsevesenet slik at det ikke finnes restkapasitet for å ta unna topper og kriser. Grunnbemanningen må økes for å stå bedre rustet ved behov. Dette er spesielt viktig for små, sårbare grupper fordi fravær og mangel på få av dem får store konsekvenser for andre grupper. Utfordringene finnes også i en del understøttende funksjoner hvor disse utfordringene er til stede både når det gjelder oversikt over personell og robusthet i bemanningen.

Vi vil understreke at grunnkapasitet forutsetter tilgang på tilstrekkelig og kompetent personell. Det er i dag et udekket behov for bioingeniører, medisinsk teknisk personell, IKT-ingeniører, byggingeniører og ortopediingeniører.

Det er et spesielt behov for å utdanne flere autoriserte bioingeniører. Det er avgjørende at helsetjenesten har tilgang på nok bioingeniører i de medisinske laboratoriene, slik at både leger og annet helsepersonell kan ta riktige beslutninger basert på kvalitetssikrede laboratorieanalyser.

I tillegg til autorisert helsepersonell som arbeider direkte opp mot pasientene, er det andre yrkesgrupper som er beredskapskritisk i forbindelse med f.eks. en pandemi. I denne gruppen finner vi bla. medisinteknikere og ingeniører som drifter respiratorer og annet kritisk utstyr på intensivavdelingene, radiografer som har ansvar for lungerøntgen og IKT-ingeniører som drifter IKT-utstyret som brukes.

¹ [NITOs høringssvar til NOU 2021: 6 Myndighetenes håndtering av koronapandemien](#) og [NITOs høringssvar til NOU 2022: 5 myndighetenes håndtering av koronapandemien del 2](#).

Beredskapsplaner

Det må utvikles beredskapsplaner som kan benyttes ved ulike typer kriser og pandemier. Oppmerksomheten på gode beredskapsplaner må økes så vi er bedre rustet ved neste krise.

God beredskap innebærer tilgang på tilstrekkelig og kompetent personell. Små yrkesgrupper som har virksomhetskritiske funksjoner blir ofte oversett når det lages beredskapsplaner. I framtidig beredskap må det rustes for at Norge har et tilstrekkelig antall IKT-ingeniører, bioingeniører og medisinsk teknisk personell. NITO mener beredskapsplaner må inkludere også disse små virksomhetskritiske yrkesgruppene og ingeniører innen teknisk infrastruktur.

Det er nødvendig å ha bedre samlet oversikt over hvilken kompetanse som finnes og hvor den finnes i helsesektoren. Slik kan personell tas i bruk på en rasjonell måte hvis behovet oppstår. Dette gjelder også for grupper som bioingeniører og ikke minst medisinsk teknisk personell og IKT-ingeniører. Dette er essensielle grupper å ha med under en helsekrise, fordi de er avgjørende for diagnostikk og oppfølging. Uten dem vil ikke andre grupper innen helse kunne gjøre sin del av jobben.

Utvalget anbefaler på side 235 at:

«Myndighetene bør utrede muligheten for å opprette en nasjonal oversikt over helsepersonellgrupper som vil utgjøre en kritisk kapasitet i framtidige pandemisituasjoner».

Dette er positivt, men dersom det utredes mulighet for å opprette en nasjonal oversikt over helsepersonellgrupper som vil utgjøre en kritisk kapasitet i framtidige pandemisituasjoner. Det må også vurderes hvilke andre grupper som ikke er definert som helsepersonell, som er like kritiske for å sikre at sykehusene fungerer.

Fleksible lokaler og plass til lokale lagre

Sykehusene må være fleksible med tanke på framtidige pandemier og kriser. Laboratoriene må kunne ruste opp midlertidig utstyr i situasjoner som krever håndtering av store volumer prøvemateriale. Det forutsetter at det er avsatt tilstrekkelig areal. Behovene til medisinsk tekniske avdelinger må også ivaretas når det planlegges nye sykehus, herunder areal.

Videre ser vi at det er viktig å ha tilgang til lokale lagre under kriser, slik at sykehusene er sikret utstyret det er behov for. Under pandemien var et forbedringspunkt tilstrekkelig lagringsplass til reagenser og forbruksmateriell.

Digitale løsninger

NITO merker seg at utvalget anbefaler på side 235 at

«Myndighetene bør i arbeidet med å styrke den nasjonale beredskapen tilrettelegge for økt grad av digitalisering og bruk av felles digitale samhandlingsløsninger.»

Helse- og omsorgssektoren er preget av at kommuner, helseforetak og andre aktører har systemer som ikke kommuniserer med hverandre. Når det gjelder utveksling av informasjon mellom ulike nivåer i helsesektoren er det store utfordringer som må bli løst. Laboratorie- og bildediagnostikktenester er sentralt i det meste av pasientbehandlingen. Det må derfor satses mer på gode digitale løsninger, hvilket gir bedre ressursutnyttelse og høyere kvalitet i pasientbehandlingen.

Under pandemien opplevde NITO at det ikke var noen form for sentral koordinering av prøveflyt eller noe sentralt arbeid for å forbedre infrastrukturen. Mange prøvetakingsenheter hadde ikke gode elektroniske rekvisiteringsløsninger. Det medførte mye manuell innregistrering av prøver ved laboratoriene. Laboratoriene var i stor grad overlatt til seg selv da prøvemengden overgikk analysekapasiteten. Det førte til at laboratorier med mindre analysekapasitet mottok prøvemengder de ikke kunne håndtere, mens større laboratorier satt med uutnyttet potensiale. Dette resulterte i forsinkede prøvesvar.

NITO mener derfor at infrastrukturen mellom laboratoriene må kartlegges slik at det legges til rette for raske forsendelser og integrasjoner i elektroniske rekvisiteringssystemer. Det må sørges for elektroniske rekvisiteringsløsninger ved alle legekantor og prøvetakingsenheter. I tillegg må det etableres løsninger for å prioritere hastegraden på prøver. NITO støtter på denne bakgrunn utvalgets anbefalinger, men at det må konkrete tiltak og bevilgninger til for å få til denne digitaliseringen.

TISK-strategien og selvtester

Om selvtester skriver utvalget (s. 165):

«At det utover i pandemien ble mulig å erstatte dyp neseprøve (PCR-testing) med bruk av selvtester ga store ressursbesparelser. Selvtesting kunne avløse helsepersonell, ansatte i kommunene, på teststasjoner og laboratorier, samtidig som det var tidsbesparende for befolkningen. Selvtest, også kalt antigen-hurtigtest, kunne brukes både i smittevernarbeidet i offentlig regi og av privatpersoner på eget initiativ. At selvtesting kunne erstatte karantene, og slik redusere fravær fra skole, utdanning og arbeidsliv, var også verdifullt i et samfunnsperspektiv».

NITO støtter bruken av selvtester, men vil påpeke at selv om bruken av selvtester anses som svært vellykket, ble det under pandemien tydelig at mange av selvtestene på markedet hadde altfor lav sensitivitet. Testene ga altfor mange falske negative svar. NITO mener det er viktig at myndighetene/Folkehelseinstituttet informerer brukerne av selvtester om den usikkerheten som ligger i en selvtest med lav sensitivitet. Dersom brukeren var informert om at et positivt Covid-svar var til å stole på, mens et negativt Covid-svar var å regne som potensielt svært usikkert, kunne smitteutbrudd muligvis vært unngått.

Selvforsyning og internasjonalt samarbeid

Innsatsen mot legemiddelmangel må styrkes og det må legges til rette for utvikling og produksjon av kritisk viktige legemiddel i Norge, slik som for eksempel antibiotika. Betydningen av satsing på forskning og utvikling av nye metoder, for enklere å kunne effektivisere rutinedrift og raskere implementere ny teknologi må understrekes

NITO har i tidligere innspill til både NOU 2021:6 og 2022:5, spilt inn behovet for å legge en nasjonal plan for å sikre, koordinere og dimensjonere tilgang på smittevernsutstyr og livsviktige medisiner i et tilfelle der det internasjonale farmasøytiske markedet stopper opp.

NITO noterer at utvalget støtter opp om at nasjonal kapasitet og nasjonale beredskapslagre er viktig. Norden bør samarbeide for å etablere en felles plattform for produksjonskapasitet av kritiske legemidler og utstyr. Et slikt samarbeid kan i tillegg til å bedre beredskapen, bidra til utviklingen av nye virksomheter og arbeidsplasser.

Vi mener fortsatt at av hensyn til samfunnsberedskap bør Norge ha miljøer innenlands som er i stand til å utvikle vaksiner og behandling i en pandemi.

Utvalget anbefaler videre på siden 238 at:

«Regjeringen bør sørge for at Norge bidrar aktivt i internasjonalt samarbeid for håndtering av grensekryssende helsetrusler. Dette inkluderer blant annet arbeid for forbedrede avtaler og systemer som reduserer risikoen for at nye pandemier oppstår, videreutvikling av systemer for tidlig varsling og kunnskapsdeling. Det inkluderer også langsiktig og strategisk internasjonalt kunnskaps- og forskningssamarbeid».

NITO støtter anbefalingen, og vil samtidig påpeke at antibiotikaresistens er en varslet pandemi, og en åpenbar grensekryssende helsetrusel. Det er nødvendig at dette arbeidet inngår i Norges aktive bidrag til kunnskaps- og forskningssamarbeid.

Avtaler i arbeidslivet

Trepartssamarbeidet bør stå sentralt i både framtidig og nåtidig arbeid. Fleksibilitet er positivt, men må da inn i ordnede former, slik at ansatte har forutsigbarhet for arbeidstid og arbeidssted. Når ansatte blir pålagt nye arbeidsrutiner, turnuser samt får restriksjoner på reise og hvem de kan omgås – uten å få dette kompensert eller tilstrekkelig kompensert, oppleves det som urimelig. NITO støtter Koronautvalgets anbefaling om at partene i arbeidslivet bør sikte mot å utarbeide avtaler som sikrer både arbeidstakernes rettigheter, nødvendig fleksibilitet og omstillingsevne i møte med større kriser.

Under pandemien kom en del avtaler først på plass først da enkelte grupper var ferdig med sin innsats for å få helsevesenet til å fungere. De dro ingen nytte av avtalene for sin innsats i de første ukene av pandemien. Dette gjaldt spesielt IKT personell som trengtes for å rigge ekstra intensivplasser, hjemmekontor og andre digitale løsninger for helseforetakene.

Undervisning

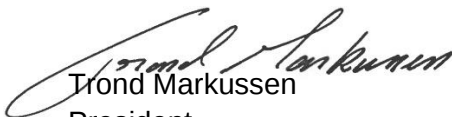
Undervisningspersonell fikk dårlige undervisningsvilkår under pandemien. Gjennom hele pandemien og i periodene med hjemmeskole, kunne ikke lærerne kreve at elevene hadde på kamera. Det gjorde det vanskelig å avklare om elevene deltok i undervisningen. Det er forståelig at det tas hensyn til elevenes personvern. Det kan likevel stilles spørsmål ved om dette etter hvert burde vært bedre utredet, slik at det ble gjort en kunnskapsbasert avveining av de ulike hensynene

I den siste nedstengingsrunden av pandemien var skolen åpen, men lærere ble pålagt fritidskarantene på grunn av høyt smittetrykk. NITO reagerte (januar 2022) på pålegget om at ansatte i skolen måtte gå på jobb selv om de var nærkontakter til noen som var blitt smittet av korona, men samtidig skulle være i karantene på fritiden. Det ble oppfattet som urimelig å måtte gå på jobb og ha karantene i fritiden. Pålegget ga ekstra belastning i form av bekymringer for konsekvenser for nær slekt og elever. NITO har forståelse for intensjonen i regjeringens bestemmelse, å sikre at elevene fortsatt kunne gå på skolen. Samtidig mente NITO at karantenebestemmelsen for lærere hadde så store konsekvenser for enkeltpersoner som arbeidet i skolen at det burde være mulig å inngå dialog med partene om mulige alternative tiltak. NITO spurte derfor om det hadde vært vurdert andre tiltak, som kunne være egnet til å oppnå formålet uten å virke inkonsekvent. Partssamarbeidet var ellers tydelig og synlig gjennom krisen. Det å pålegge en yrkesgruppe slik karantene uten å ha veldig god begrunnelse i effekten er problematisk og opplevdes vilkårlig fra lærerens side. Dette gjaldt også for flere helseprofesjoner.

Økonomisk kompenserende tiltak rettet mot næringsliv og husholdninger

NITO støtter Koronautvalgets anbefaling om at de økonomiske støttetiltakene bør bli evaluert for å kunne brukes mest mulig treffsikkert ved fremtidige pandemier.

Med vennlig hilsen

Trond Markussen
President

Egil Thompson
Generalsekretær